

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lucija Dolinšek

(Ne)zaupanje v institucije v Sloveniji med leti 2005 in 2015

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lucija Dolinšek

Mentor: izr. prof. dr. Samo Uhan

(Ne)zaupanje v institucije v Sloveniji med leti 2005 in 2015

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

*Iskreno se zahvaljujem mentorju izr. prof. dr. Samu Uhanu za vse strokovne nasvete, pomoč
in potrpežljivost.*

*Posebna zahvala pa gre moji družini in Urošu, ki so me ves čas študija spodbujali in
podpirali, predvsem pa verjeli vame.*

(Ne)zaupanje v institucije v Sloveniji med leti 2005 in 2015

Institucije za svoje delovanje potrebujejo določeno mero zaupanja, ki se ustvarja na podlagi zadovoljstva z njihovim delovanjem. Ta izhaja iz naših pričakovanj, želja in ciljev, ki jih imamo do same institucije. V diplomskem delu sem se osredotočila na pregled in analizo (ne)zaupanja v institucije v letu 2015 glede na leto 2005. Zanimalo me je, ali lahko v Sloveniji govorimo o posplošenem nezaupanju ali pa se to razlikuje glede na državne in civilnodružbene institucije, katere so tiste institucije, ki so deležne največ oziroma najmanj zaupanja in kakšne so razlike med zaupanjem glede na sociodemografske podatke. Ugotovila sem, da je zaupanje v državne institucije v primerjavi s civilnodružbenimi in mednarodnimi institucijami in individualnimi nosilci funkcij nižje. Ljudje že tradicionalno najbolj zaupajo družini in sorodnikom. Najnižje na lestvici zaupanja pa se nahajajo politične stranke, Državni zbor, vlada, Cerkev in duhovniki kot edina civilnodružbena institucija.

Ključne besede: (ne)zaupanje, medosebno zaupanje, politično zaupanje, institucije, zaupanje v državne in civilnodružbene institucije.

(Dis)trust in Slovenian institutions between 2005 and 2015

For institutions to function appropriately, people have to trust them; however, the level of trust a populace has in its institutions is based on the satisfaction it derives from their performance, which, in turn, is based on their expectations of what exactly institutions' functions are. In this thesis, I have analysed how the the level of trust in Slovenian institutions changed between 2005 and 2015. I was particularly interested in whether there was systemic mistrust, or whether it was institution specific; consequently, I found the institutions which people trusted the most and least, and used these as control for certain sociodemographic characteristics. I also found that people trust government/public institutions least in relation to civil and international institutions. Traditionally, people trust their family and relatives the most, whilst assigning lowest trust to political parties, parliament, government and the church and priests, the only civil institution amongst the least trusted.

Key words: (dis)trust; interpersonal trust; political trust; institutions; trust in government and civil institutions.

Kazalo

1 UVOD	6
2 TEORETIČNI DEL.....	7
2.1 Zaupanje	7
2.1.1 Teoretska in metodološka opredelitev zaupanja.....	7
2.2 Raziskovanje zaupanja v institucije.....	9
3 EMPIRIČNI DEL	12
3.1 Vsebinska opredelitev	12
3.2 Analiza (ne)zaupanja soljudem	13
3.3 Analiza (ne)zaupanja v institucije	16
3.3.1 (Ne)zaupanje v Cerkev in duhovnike	19
3.3.2 (Ne)zaupanje v politične stranke	21
3.3.2 (Ne)zaupanje v Državni zbor.....	24
4 SKLEPNE UGOTOVITVE	27
5 LITERATURA.....	28

1 UVOD

Zaupanje izvira iz pričakovanj o osebi oziroma njenih dejanjih, da nam ta ne bodo škodovala. Naredimo stave o prihodnjih pogojnih dejanjih drugih, za katera upamo, da bodo v skladu z našimi željami, stališči, pogledi in pričakovanji (Misztal 1998, Offe 1999, Sztompka 1999). Zaupanje je pomembno na horizontalni ravni, ki vključuje družbeno oziroma medosebno zaupanje, in na vertikalni, ki vključuje zaupanje državljanov in političnih elit oziroma zaupanje državljanov v politične institucije (European Social Survey Education Net). Stopnja zaupanja v institucije temelji na njihovem delovanju, stabilnosti in zastopanju naših interesov ter želja. Zaupanje je v teh primerih kazalnik uspešnosti/neuspešnosti institucije in hkrati predstavlja njeno stabilnost (Toš, 1999; 2007; European Social Survey Education Net).

V teoretičnem delu sem se osredotočila predvsem na razlage zaupanja, ki jih navajajo sociološki avtorji. Še posebej sem se posvetila razlagam o zaupanju v institucije, ki so predmet mojega proučevanja v diplomski nalogi. V empiričnem delu sem tako na začetku analizirala zaupanje ljudi v Sloveniji v letu 2015 glede na leto 2004. Znotraj tega sem prikazala še razlike v zaupanju drugih glede na sociodemografski status posameznikov. V nadaljevanju sem se podrobneje posvetila zaupanju v institucije v Sloveniji v dveh časovnih obdobjih. Uporabila sem raziskavo Slovenskega javnega mnenja na temo zaupanja v državne in civilnodružbene institucije, individualne nosilce funkcij ter v naddržavne institucije. Ugotavljala sem, katere so tiste institucije, ki jim posamezniki bolj oziroma manj zaupajo, in kako se je to odražalo v letu 2015 glede na leto 2005. Na podlagi najnižje uvrščenih institucij, ki jim posamezniki ne zaupajo, pa sem raziskala še, kako se nezaupanje odraža glede na starost, izobrazbo in družbeni razred.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Zaupanje

»Zaupanje je pričakovanje na strani A-ja, da bo B v situaciji X naredil Y« (Iglič 2004, 155). Takšno preprosto definicijo zaupanja je mogoče zaslediti pri večini avtorjev.

Misztalova (1998) pojasnjuje zaupanje kot pričakovanje o nečem ali o drugi osebi in njenih dejanjih v prihodnosti. Zaupati pomeni verjeti, da bodo namerno vedenje oziroma namerna dejanja neke osebe primerni za nas in v skladu z našimi pričakovanji, stališči ali pogledi.

Sztompka (1999) vidi zaupanje kot stavo o prihodnjih pogojnih dejanjih drugih. Zaupanje deluje tako, da v negotovih in neobvladljivih razmerah naredimo stave, tvegamo o prihodnjih negotovih dejanjih drugih. Takšno zaupanje je sestavljeno iz dveh pomembnih delov, in sicer iz prepričanja in obveznosti. Temelji na teoriji posameznikov in se nanaša na dejanja drugih glede tega, kako se bo druga oseba obnašala in kakšna bodo ta dejanja v prihodnosti. To, da oseba pokaže zaupanje, pomeni, da predvidi prihodnost. Vendar pa zgolj vnaprejšnje prepričanje ni dovolj, da bi lahko rekli, da zaupamo, potrebna je še aktivna vključenost posameznika.

2.1.1 Teoretska in metodološka opredelitev zaupanja

Sodobni družboslovci so mnenja, da je zaupanje pomembno tako iz družbenih kot političnih razlogov, saj to prispeva h gospodarski rasti in učinkovitosti, stabilnosti in učinkovitosti demokracije, pravičnosti, socialni vključenosti, sodelovanju in soglasju med državljani (European Social Survey Education Net).

Raziskovalna izvedba zaupanja je nekaj, kar se empirično raziskuje. Na podlagi tega razlikujemo med **družbenim zaupanjem**, ki je medosebno zaupanje in poteka na horizontalni ravni, in pa **političnim zaupanjem**, ki poteka na vertikalni ravni, in je zaupanje med državljani in političnimi elitami ali zaupanje državljanov v politične institucije (European Social Survey Education Net).

Zaupanje je definirano kot značilnost posameznikov, lahko pa tudi družbenih sistemov. Prva je **individualna teorija**, ki definira zaupanje kot osebnostno lastnost posameznikov, ki je povezana z osebnostnimi ali pa družbenimi in demografskimi značilnostmi (izobrazba, razred, dohodek, spol, starost). Druga, **societalna teorija**, pa temu nasprotuje in pravi, da zaupanje ni lastnost posameznikov, temveč družbenih sistemov. Zato se študija zaupanja posveti po

pristopu od zgoraj navzdol, s čimer se osredotoči na lastnosti društev, organizacij in institucij (European Social Survey Education Net). V nadaljevanju bom podrobneje opisala ti dve teoriji.

Znotraj **individualne teorije**, ki poudarja, da je zaupanje osebna lastnost posameznika, ločimo dva pristopa, ki se razlikujeta v tem, kdaj se zaupanje kot lastnost v posamezniku razvije. Prvi pristop pravi, da se ta oblikuje v zgodnjem otroštvu v procesu primarne socializacije in se le malo spreminja zaradi kasnejših izkušenj. Zaupanje se na podlagi pozitivnih izkušenj in ugodnih okoliščin počasi kopiči in raste, lahko pa se zgodi, da ta hitro upade zaradi negativne izkušnje. Drugi pristop individualne teorije daje večji poudarek na razvoju zaupanja v kasnejšem življenjskem obdobju in ne v zgodnjem otroštvu. Trdi, da je zaupanje odvisno od izobrazbe in ekonomskega ter družbenega položaja. Zaupa torej tisti, ki je višje izobražen in ima visok ekonomski in družbeni položaj, saj zaupanje vključuje določeno mero tveganja, ki pa si ga lažje privoščijo tisti na višjem (ekonomskem, družbenem, izobrazbenem) položaju kot pa revnejši, tisti manj izobraženi in iz nižjih družbenih razredov.

Societalna teorija poudarja zaupanje kot značilnost družbe, »kot kolektivni atribut« (Misztal 1998, 14), ki ni toliko odvisen od posameznikovih osebnotnih lastnosti, temveč od tega, koliko sodeluje in prispeva k družbi, kulturi, institucijam. Na podlagi tega razvije oceno o tem, ali je družba sploh vredna zaupanja (European Social Survey Education Net).

Politično zaupanje je »občutje, da so v političnem procesu upoštevani lastni interesi« (Easton v Rus in Toš 2005, 336), ki temelji na političnem kapitalu in je ključnega pomena za stabilnost demokracije in politike. Za razliko od družbenega ali medosebnega zaupanja, ki temelji na neposrednih izkušnjah, politično zaupanje temelji na posrednih informacijah o stanju in delovanju politike, demokracije, institucij ipd. Te informacije so nam v največji meri posredovane prek medijev (Scholtz and Lubell v European Social Survey Education Net). Na podlagi teh si ustvarimo oceno in izoblikujemo politično zaupanje. Če je to zaupanje nizko, pomeni, da politični sistem, politiki ali pa institucije slabo ali nepravilno delujejo (European Social Survey Education Net).

Nezaupanje je v Sloveniji vsesplošen pojav tako na horizontalni (medosebni) kot vertikalni ravni v odnosu do državnih, civilnodružbenih in naddržavnih institucij (Iglič 2004; Malnar 2004). Medosebno zaupanje je eden izmed najpomembnejših pokazateljev socialnega kapitala. Z višjo stopnjo socialnega kapitala je mogoče dosežati višjo kvaliteto življenja,

hitrejšo gospodarsko rast, boljšo izkoriščenost vseh vrst kapitala in uspešnejše ter učinkovitejše delovanje javnih institucij (Iglič 2004).

Glede na stopnjo izraženega medosebnega zaupanja se evropske države delijo na skupine držav z nizkim, srednjim in visokim zaupanjem. V skupino z visokim zaupanjem se uvrščata skandinavski državi, in sicer Nizozemska in Islandija. Stopnja zaupanja se pri njiju giblje nad 50 %. Nizko stopnjo zaupanja (okoli 20 %) imajo vzhodno- in južnoevropske države, preostale se nahajajo nekje na sredini lestvice zaupanja. Slovenija kljub povečanju zaupanja v zadnjih nekaj letih ostaja v skupini držav tako z nizkim zaupanjem kot nizko stopnjo socialnega kapitala. Razlogi za takšno neenakomerno porazdelitev socialnega kapitala so v zgodovinsko-institucionalnih dejavnikih (Iglič 2004).

»Institucionalni dejavniki vplivajo na rast zaupanja na posreden način, tako, da prispevajo k rasti zadovoljstva z življenjem in zviševanju izobrazbene ravni v družbi (tim. razvojni prispevek institucij), regulirajo odnose med državljani in vplivajo na njihove percepcije tveganja v interakcijah z drugimi (tim. sankcionirajoči vidik institucij), ter posredujejo vrednote in vedenja o tem, v kolikšni meri lahko posameznik pričakuje zaupanja vredno ravnanje na strani drugih. (tim. posredovalni vidik institucij)« (Iglič 2004, 151).

2.2 Raziskovanje zaupanja v institucije

»Institucija je koncentracija moči, ki je posebej posvečena določeni vrednoti; je sredstvo, ki zaščiti vrednoto z močjo« (Stinchcombe 1968, 183).

Živimo v strukturiranem okolju, sestavljenem iz družbenih okvirjev, ki so skrbno načrtovani in nadzorovani. To podobo dajejo okolju, v katerem živimo, institucije, ki celotnemu družbenemu prostoru narekujejo pravila, predpise in norme. Institucije ne smemo dojemati samo kot neprijeten in vsiljiv vir ali sredstvo nadzora, ki oblikuje naša življenja, temveč kot kolektivno osebnost, ki nam pomaga pri opredeljevanju v vsakodnevem življenju. Na nek način so institucije naš drugi jaz. Tako kot ima vsak posameznik v sebi določen sistem vrednot, ki mu pomaga pri vsakodnevni dejavnosti in usmeritvah, tako imajo tudi institucije svoj vrednotni sistem, ki se prav z močjo aktualizira v pravilih, predpisih in normah. Tako kot na posameznikovih osebnih vrednotah lahko predvidimo njegovo ravnanje, tako imajo institucije predvidljivo funkcijo na področju kolektivnega, skupinskega ali množičnega delovanja (Rus 1971).

Institucije so kompleksne družbene ustanove, ki so pomembna določnica vzorcev vedenja, razmerij med ljudmi in medosebnih odnosov. Za sodobno sociološko obravnavo institucij sta značilna dva pristopa: kulturno-antropološki in socialno-funkcionalni. Prvi pristop institucije obravnava kot družbene ustanove, ki delujejo v smeri krepitve vedenja posameznika; drugi pristop pa institucije vidi kot ključne za ohranitev socialnih sistemov. Skozi institucije je delovanje družbe predvidljivo, učinkovnejše, časovno nespremenljivo, določeno s predpisom/zakonom in na videz avtomatsko. Obenem pa družba skozi institucije zagotavlja svoj obstoj, izobraževanje, uvajanje in vzgojo državljanov znotraj obstoječega sistema vrednot, norm, tabujev, ipd. Institucije svojim nosilcem narekujejo zahteve in pravila oz. jim postavljajo določene okvire, kako morajo delovati, in hkrati težijo k osamosvajanju. Vendar pa na drugi strani tudi družba s svojimi preobrti pomembno vpliva na spreminjanje institucij, odnosa do njih in samega vrednotenja (Toš 1999).

Raziskovanje zaupanja v institucije mora temeljiti na pomembni predpostavki, da je to v funkciji delujočega demokratičnega sistema. Stopnja zaupanja v institucije je odvisna od legitimnosti, podpore in udeležbe v sistemu. Torej višji kot so ti dejavniki, višja je stopnja zaupanja v institucije sistema. Treba je razlikovati med institucijami in njenimi nosilci. Lahko pride do zaupanja v institucije ali celo do nezaupanja do konkretnih nosilcev oz. izvajalcev funkcij v tej instituciji. Poleg tega pa je pomembna tudi opredelitev, ali gre za večplastne institucije, ki so sestavljene iz več institucij hkrati, ali pa so institucije enostavne. Ločimo med političnimi in zasebnimi institucijami. Politične institucije navadno temeljijo na ustavi, zasebne pa so, kot že ime pove, oblikovane v zasebni sferi in so ustanove civilne družbe. Politične institucije so za posameznike oz. državljane še posebej pomembne, saj predstavljajo njihove interese in vključevanje teh v demokratičen sistem in s tem zagotavljajo njihove temeljne človekove oz. državljanske pravice. Zaupanje v institucije izkazuje politično socializacijo državljanov in je del politične kulture (Toš 1999).

Za učinkovito delovanje institucije morata biti vrednota in moč tesno povezani. Če je moč v rokah tistih skupin, oseb, organov, katerih osebne vrednote se lahko poistovetijo z vrednotami institucije, potem lahko od njih pričakujemo, da bodo tudi procesi odločanja temeljili na teh vrednotah. Na podlagi tega lahko pričakujemo tudi, da bo institucija delovala predvidljivo in dosledno, družbeno delovanje pa bo povezovanje in stabilnost. Če pa osebne vrednote niso hkrati tudi vrednote institucije, lahko pride do upada družbene aktivnosti, porasta negotovosti in nestabilnosti celotne družbene dejavnosti. Vloga vrednot v makrostrukturah je podobna tistim v mikrostrukturah, v intimnem življenju posameznika. V osebnem življenju imamo

torej izdelano strukturo vrednot, ki nas usmerja; prav tako je na institucionalnem področju vrednotna struktura tista, ki usmerja celotno družbeno delovanje (Rus 1971).

Toš (2007) razlikuje med specifičnim in difuznim zaupanjem v institucije. O specifičnem zaupanju lahko govorimo v primeru, ko tisti, ki zaupa, pričakuje od določene osebe ali organizacije določeno korist, rezultat ali posebno storitev. Če pa se zaupanje navezuje na celoten sistem in ne le na osebo ali organizacijo, je zaupanje difuzno. Zaupanje je včasih odvisno od specifičnih rezultatov. Zaupanje ali nezaupanje je torej odziv na pričakovanja, ki jih ima določena oseba do institucije ali osebe, in če je ta nad rezultati razočaran, se odzove z nezaupanjem. Težko je govoriti o posploševanju ali prenosu zaupanja, saj je to pod vplivom določenega predmeta zaupanja. Posameznik, ki zaupa drugim osebam, med drugimi tudi nosilcem funkcij, ne zaupa nujno tudi v institucijo tega nosilca. Vendar pa na drugi strani tisti, ki zaupa v demokracijo (difuzni predmet zaupanja), ne more nezaupati vsem demokratičnim institucijam. Če je pri merjenju zaupanja izpostavljen zgolj predmet zaupanja in ne tudi pričakovanje, vrednotne lastnosti in merila vrednotenja, lahko pride do določenih pomanjkanj ali nejasnosti. Za nastanek zaupanja ne potrebujemo osebnih stikov, dovolj so že posredniki, ki jim zaupamo, in osebno zaznavanje institucije. Lažje zaupamo torej tistim institucijam, ki jim pripisujemo pozitivne vrednote. Vendar pa lahko odnos do teh vrednot zavira ali pospešuje nastanek zaupanja. V kolikšni meri bomo zaupali institucijam, je odvisno od vrednot, ki so razvite v družbi, in ideologije, saj vsak posameznik na svoj način sprejema delovanje določene institucije.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Vsebinska opredelitev

Namen diplomskega dela je proučiti zaupanje v Sloveniji v odnosu do soljudi in v institucije v letih 2005 in 2015. V začetku empiričnega dela bom analizirala stopnjo medosebnega zaupanja in kako se ta razlikuje glede na sociodemografski status respondentov. V drugem delu pa se bom osredotočila predvsem na zaupanje v institucije. Analizirala bom, kako se giblje stopnja zaupanja v institucije oz. katere institucije so deležne več oziroma manj zaupanja. Na podlagi institucij, ki jim posamezniki ne zaupajo oziroma najmanj zaupajo, bom v nadaljevanju analizirala še, katere so tiste skupine glede na sociodemografski status, ki so najbolj nezaupljive.

Podatke za analizo sem črpala iz rezultatov raziskave Slovenskega javnega mnenja (SJM) in Evropskih družboslovnih raziskav (ESS).

Glavno raziskovalno vprašanje se glasi:

R1: Ali je res, da v Sloveniji prevladuje splošno nezaupanje ali se zaupanje razlikuje glede na državne in civilnodružbene institucije?

Znotraj raziskovalnega vprašanja pa sem postavila še 3 raziskovalne hipoteze:

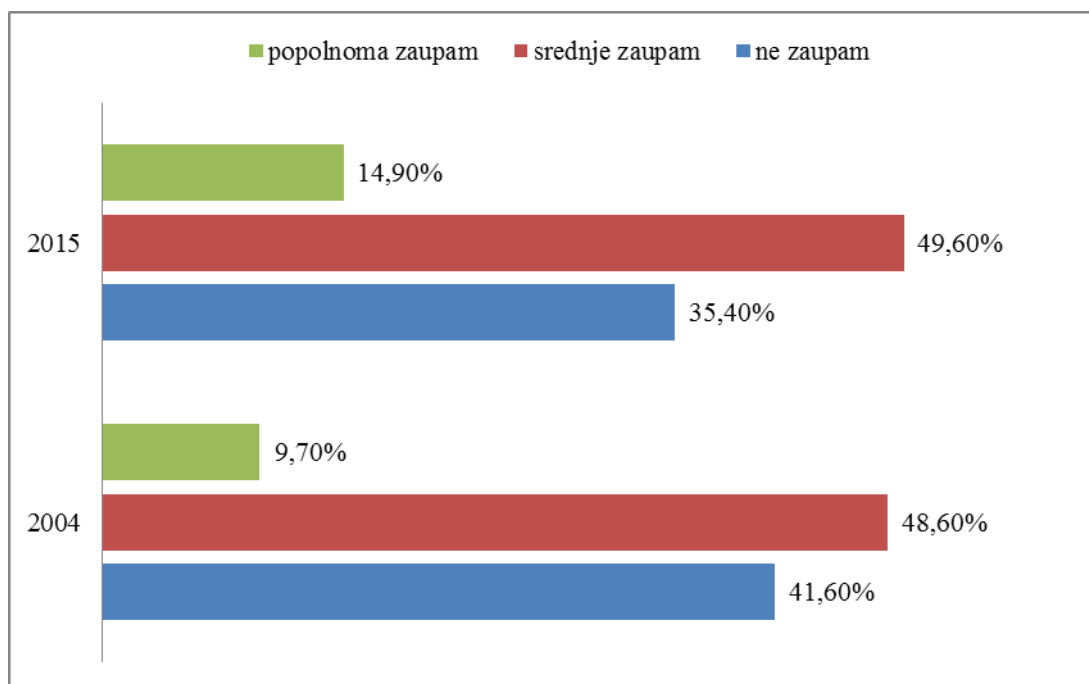
H1: V Sloveniji prevladuje nizka stopnja medosebnega zaupanja.

H2: V Sloveniji prevladuje nizka stopnja zaupanja v politične institucije, medtem ko je stopnja zaupanja v individualne nosilce funkcij in civilnodružbene institucije višja.

H3: Zaupanje se razlikuje glede na sociodemografski status (starost, spol, izobrazba) posameznikov.

3.2 Analiza (ne)zaupanja soljudem

Graf 3.0.1: (Ne)zaupanje soljudem v letih 2004 in 2015

Podatke za leto 2015 sem črpala iz SJM 2015, za leto 2004 pa iz ESS 2004. V obeh raziskavah se je vprašanje glasilo: »Če govorimo na splošno, ali bi rekli, da večini ljudi lahko zaupamo, ali menite, da je treba biti z ljudmi zelo previden?«. Za vključitev podatkov ESS 2004 sem se odločila iz dveh razlogov: 1. Raziskava SJM 2005/1 je na zastavljeno vprašanje ponujala zgolj dva odgovora »večini ljudi lahko zaupamo« in »z ljudmi moramo biti zelo previdni«, ki pa ne bi bila primerljiva s podatki SJM 2015, kjer so anketiranci zaupanje izražali na lestvici od 0 (»sploh ne zaupam«) do 10 (»povsem zaupam«) 2. Evropska družboslovna raziskava poteka od leta 2002 na vsaki 2 leti, zato podatkov za leto 2005 ne vključuje. Pri raziskavi SJM 2015 so anketiranci prav tako izražali zaupanje na lestvici od 0–10. Za lažjo primerjavo sem lestvici odgovorov iz obeh raziskav preoblikovala v tri skupine:

- nič oz. ne zaupam, seštevek odgovorov 0, 1, 2 in 3;
- srednje zaupam, seštevek odgovorov 4, 5, 6, in 7;
- popolnoma (povsem, v celoti) zaupam, seštevek odgovorov 8, 9, in 10.

Kot je razvidno z Grafa 3.1, se je zaupanje na splošno v druge ljudi v letu 2015 glede na 2004 izboljšalo. Nezaupanje je v letu 2004 znašalo 41,6 % in se je leta 2015 znižalo na 35,4 %. Delež srednjega zaupanja je leta 2004 znašal 48,6 % in je v letu 2015 ostal na primerljivi ravni. V celoti izraženo zaupanje pa je leta 2004 znašalo 9,7 % in je leta 2015 naraslo na 14,9 %. Nezaupanje se je iz leta 2004 na leto 2015 zmanjšalo za približno 6 %, zaupanje v celoti pa se je hkrati zvišalo za okoli 5 %.

V nadaljevanju pa me je zanimalo še, kako se medosebno zaupanje razlikuje glede na spol, starost in izobrazbo respondentov.

Tabela 3.1: (Ne)zaupanje soljudem glede na spol

2004	MOŠKI	ŽENSKE
sploh ne zaupam	38,5 %	44,7 %
srednje zaupam	50,9 %	46,2 %
popolnoma zaupam	10,7 %	9,1 %
N= 1405	647	758
2015	MOŠKI	ŽENSKE
sploh ne zaupam	31,0 %	39,4 %
srednje zaupam	52,4 %	47,1 %
popolnoma zaupam	16,5 %	13,5 %
N= 1024	490	534

Iz Tabele 3.1 je razvidno, da se je zaupanje izboljšalo tako pri moških kot ženskah. Vendar pa je opaziti, da so ženske nekoliko manj zaupljive kot moški. Najnižjo stopnjo zaupanja oz. nezaupanje je izrazilo leta 2004 skoraj 45 % žensk, leta 2015 pa približno 39 %. Moški so nezaupanje izrazili v malo manjšem deležu, ki je leta 2004 znašal 38 %, leta 2015 pa 31 %. Delež zaupanja v celoti se je tako pri moških kot pri ženskah iz leta 2004 povišal za 5 % v letu 2015.

Tabela 3.2: (Ne)zaupanje soljudem glede na starost

2004	do 30 let	31–45 let	46–60 let	61 let in več
sploh ne zaupam	35,1 %	42,4 %	43,7 %	47,2 %
srednje zaupam	55,1 %	49,9 %	45,8 %	41,6 %
popolnoma zaupam	9,8 %	7,8 %	10,5 %	11,2 %
N= 1423	379	361	325	358
2015	do 30 let	31–45 let	46–60 let	61 let in več
sploh ne zaupam	34,0 %	33,3 %	38,4 %	34,7 %
srednje zaupam	53,7 %	54,2 %	45,0 %	48,3 %
popolnoma zaupam	12,2 %	12,0 %	16,6 %	16,9 %
N= 1024	188	216	289	331

Kot je razvidno iz Tabele 3.2, so starejši v povprečju manj zaupljivi do drugih ljudi v obeh proučevanih obdobjih. Največji delež nezaupanja, skoraj 50 %, je v letu 2004 izrazila starostna skupina 61 let in več, leta 2015 pa so najnižje zaupanje izrazili tisti med 46–60 let. Pri obeh omenjenih skupinah se je delež tistih, ki popolnoma zaupa drugim, v letu 2015 v primerjavi z letom 2004 zvišal za približno 5 %. Zanimivo je, da so v letu 2004 najstarejši izrazili največ nezaupanja, v letu 2015 pa prav oni najvišjo stopnjo v popolno zaupanje. Zaupanje se je v letu 2015 glede na leto 2004 izboljšalo pri vseh skupinah, razen pri (naj)mlajših je to ostalo na primerljivi ravni.

Tabela 3.1: (Ne)zaupanje soljudem glede na izobrazbo

2004	OŠ	poklicna	srednja	višja, visoka ...
sploh ne zaupam	69,6 %	44,7 %	42,1 %	26,1 %
srednje zaupam	21,7 %	45,5 %	49,5 %	59,2 %
popolnoma zaupam	8,7 %	9,8 %	8,5 %	14,7 %
N= 1434	69	367	780	218
2015	OŠ	poklicna	srednja	višja, visoka ...
sploh ne zaupam	43,0 %	43,4 %	35,6 %	23,5 %
srednje zaupam	39,2 %	44,7 %	53,2 %	55,9 %
popolnoma zaupam	17,7 %	11,4 %	11,2 %	20,6 %
N= 1017	186	219	331	281

V Tabeli 3.3 lahko vidimo, da manj izobraženi anketiranci manj zaupajo drugim v obeh letih. Najbolj izrazit delež tistih, ki sploh ne zaupajo, je v letu 2004 opaziti pri najmanj izobraženih. Vendar je treba upoštevati, da je število respondentov iz tega razreda relativno majhno, kar lahko močno vpliva na deleže. Opazimo lahko tudi izrazito izboljšanje zaupanja pri tistih z osnovnošolsko izobrazbo v letu 2015 glede na letu 2005. V obeh obravnavanih letih so najvišje izobraženi izrazili največ zaupanja v celoti kot tudi srednjega zaupanja.

3.3 Analiza (ne)zaupanja v institucije

Namen primerjalne analize je pokazati razlike v zaupanju med posameznimi institucijami. V analizo sem vključila institucije iz raziskave SJM 2015 in SJM 2005/1. Manjkajoče institucije pa sem poiskala v drugih raziskavah: humanitarne in dobrodelne organizacije (SJM 2005/3+4), denarno enoto evro (SJM 2007/1), pravni sistem (SJM 2006/1), izobraževalne ustanove (SJM 2012/1), sindikate (SJM 2012/1), varuha človekovih pravic (SJM 2012/1).

Vse uporabljene raziskave SJM (SJM 2007/1; 2005/3+4; SJM 2006/1; SJM 2012/1) so na vprašanje, v »kolikšni meri zaupate institucijam« ponujale 4 odgovore: »sploh nič«, »le malo«, »precej«, »v celoti«, zato sem v skladu s tem preoblikovala tudi lestvico v SJM 2015, in sicer na način:

- sploh ne zaupam, seštevek odgovorov 0, 1 in 2;
- le malo, seštevek odgovorov 3, 4 in 5;
- precej, seštevek odgovorov 6, 7 in 8;
- v celoti (popolnoma) zaupam, seštevek odgovorov 9 in 10.

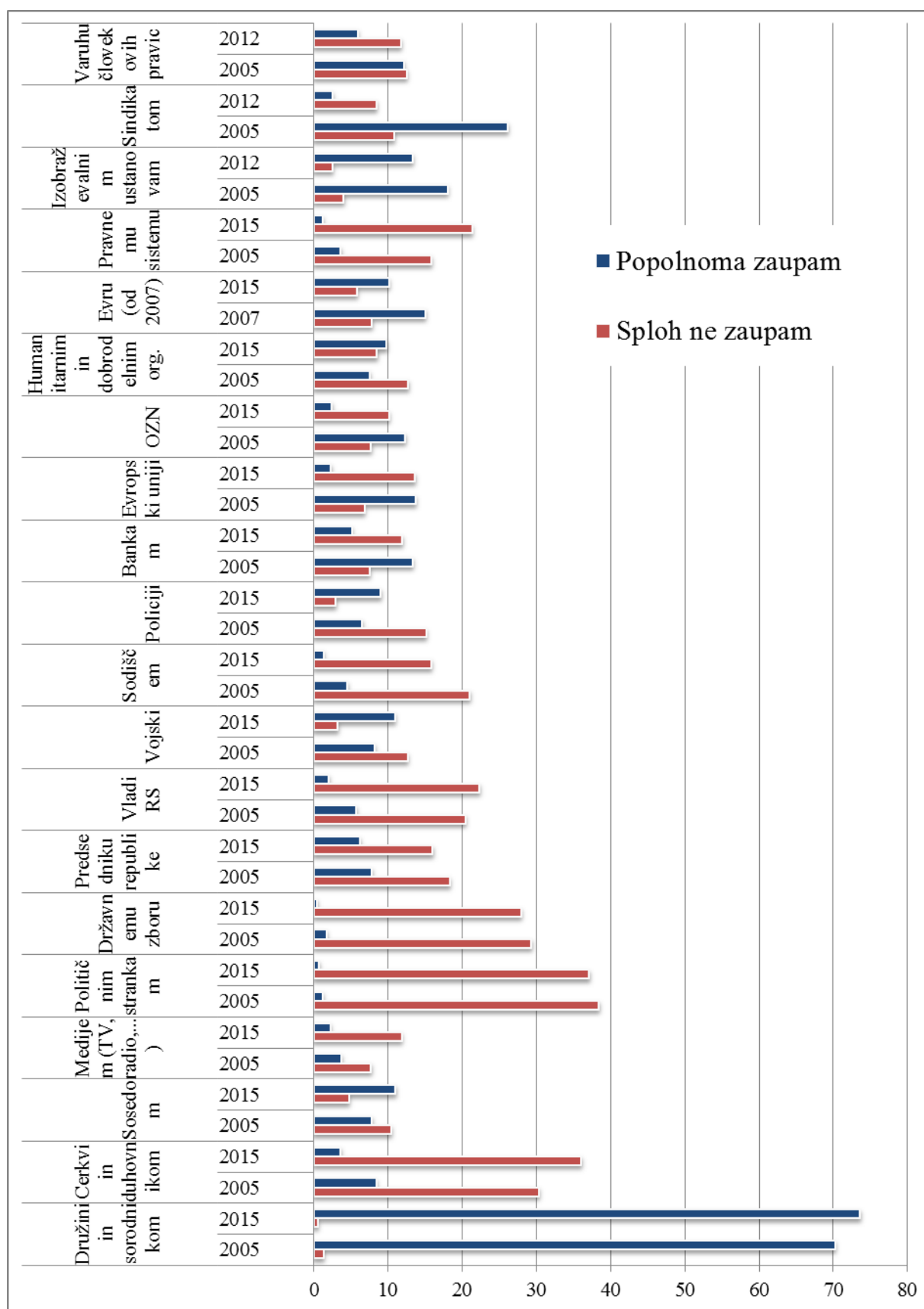
Izbrane institucije sem razvrstila v skupine:

- državne institucije (izobraževalne ustanove, pravni sistem, banke, policija, sodišča, vojska, vlada, državni zbor, politične stranke, denarna enota evro),
- naddržavne oz. mednarodne institucije (Evropska unija, OZN),
- individualni nosilci funkcij (predsednik republike, varuh človekovih pravic),
- civilnodružbene institucije (Cerkev in duhovniki, humanitarne in dobrodelne organizacije, sindikati, mediji),
- družina in sorodniki, sosedje.

Za lažji vpogled in primerjavo sem pri vsaki izmed institucij vključila zgolj skrajne vrednosti »sploh ne zaupam« in »popolnoma zaupam«.

Graf 3.2: (Ne)zaupanje v institucije v letu 2005 in 2015

Ljudje že tradicionalno najbolj zaupajo družini in sorodnikom, pri čemer je to zaupanje še naraslo med letoma 2005 in 2015. Medtem ko je leta 2005 70,2 % anketirancev odgovorilo, da popolnoma zaupa družini, je bilo takih v 2015 že skoraj 74 %. Povečalo se je tudi zaupanje v vojsko in policijo, medtem ko je zaupanje v banke, evropske institucije in našo denarno enoto evro po finančni krizi pričakovano padlo. V skupini naddržavnih institucij je opazno izrazito zmanjšanje zaupanja v organizacijo OZN in Evropsko unijo. Če je bil delež anketirancev, ki popolnoma zaupa v mednarodne in finančne institucije, pred krizo okoli 15 %, se je ta delež več kot prepolovil in sedaj znaša samo še nekje 5 %.

Zanimivo je, da se je delež ljudi, ki sploh ne zaupa sosedom, močno zmanjšal v proučevanem obdobju, medtem ko se je delež ljudi, ki jim popolnoma zaupa, najbolj povečal (poleg družine). Spremenjeni trendi se kažejo v zaupanju v sindikate, ki so v letu 2005 uživali visoko stopnjo zaupanja v celoti, kar 26 %, ta pa je v letu 2012 drastično upadel na zgolj 2,5 %. Tudi medijem se je nezaupanje poglobilo iz 7,7 % v letu 2005 na 21 % leta 2015, pri čemer pa je zaupanje v celoti v obeh letih ostalo na primerljivi relativno nizki ravni. Izobraževalne ustanove lahko v skupini državnih institucij izpostavimo kot zaupanja vredne, pri čemer je tudi odstotek tistih, ki sploh ne zaupa, najmanjši, takšnih je v letu 2005 4 %, leta 2015 pa se ta odstotek še zmanjša.

Institucije, ki jim ljudje najmanj zaupajo, so med letoma 2005 in 2015 ostale iste, se je pa delež ljudi, ki jim sploh ne zaupa, še povečal. Ljudje še vedno najmanj zaupajo političnim institucijam, kot so politične stranke, sodišča, državni zbor, vlada, ter v pravni sistem RS, poleg tega pa še Cerкви kot edini med civilnodružbenimi institucijami. Nezaupanje se je v proučevanem obdobju najbolj povečalo političnim strankam za 17,8 %, pravnemu sistemu za 17,5 %, vladi za 15,8 %, Državnemu zboru za 15,5 % in Cerкви za 13 %.

V nadaljevanju bom izpostavila 3 institucije, ki so bile tako leta 2005 kot 2015 na dnu lestvice zaupanja, torej so bile deležne izrazitega nezaupanja. To so politične stranke, Cerkev in duhovniki, pa tudi Državni zbor. Osredotočila se bom predvsem na nezaupanje in kako se to izraža glede na starost, izobrazbo in družbeni razred.

3.3.1 (Ne)zaupanje v Cerkev in duhovnike

Tabela 3.4: (Ne)zaupanje v Cerkev in duhovnike glede na starost

2005	do 30 let	31–45 let	46–60 let	61 let in več
sploh ne zaupam	39,0 %	30,3 %	28,4 %	30,3 %
popolnoma zaupam	3,5 %	5,9 %	8,6 %	8,4 %
N= 948	228	254	243	223
2015	do 30 let	31–45 let	46–60 let	61 let in več
sploh ne zaupam	39,0 %	46,3 %	48,4 %	35,3 %
popolnoma zaupam	0,5 %	1,9 %	2,8 %	6,9 %
N= 1024	188	216	289	331

Kot je razvidno iz Tabele 3.4, so mlajši v povprečju manj zaupljivi do Cerkve in duhovnikov v obeh proučevanih obdobjih. Medtem ko se je delež starejših od 30 let, ki sploh ne zaupajo Cerкви, močno povečal, se je delež pri mlajših od 30 let ohranil na primerljivi ravni. V 2015 je opazno tudi močno znižanje deleža anketirancev vseh starostnih skupinah, ki popolnoma zaupajo Cerкви. Če je še v 2005 ta delež še znašal skoraj 7 % anketirancev, je v 2015 ta delež znašal okoli 3 %.

Tabela 3.4: (Ne)zaupanje v Cerkev in duhovnike glede na izobrazbo

2005	OŠ	poklicna	srednja	višja	visoka, fakulteta, akademija
sploh ne zaupam	21,0 %	30,8 %	35,1 %	37,5 %	33,7 %
popolnoma zaupam	12,1 %	9,7 %	4,4 %	3,1 %	5,3 %
N= 830	157	227	319	32	95
2015	OŠ	poklicna	srednja	višja, visoka	
sploh ne zaupam	26,3 %	40,6 %	46,8 %	53,0 %	
popolnoma zaupam	9,7 %	1,8 %	1,5 %	2,8 %	
N=1017	186	219	331	281	

Iz Tabele 3.5, je razvidno, da izobrazbena struktura prav tako vpliva na zaupanje ljudi v Cerkev in duhovnike. Bolj izobraženi anketiranci manj zaupajo Cerkvi, kar je razvidno iz tabele tako v letu 2005 kot 2015. Če je med osnovnošolsko izobraženimi delež, ki ne zaupa Cerkvi, med 20 % in 26 %, se ta delež med višje izobraženimi povzpne krepko nad 30 %. Podobno sliko dobimo, če pogledamo delež anketirancev, ki popolnoma zaupa Cerkvi. Med anketiranci z nizko izobrazbo ji skoraj 10 % ljudi popolnoma zaupa, medtem ko je delež teh pri višje izobraženih v povprečju nižji od 5 %. Razlika je še bolj izrazita v 2015, kar kaže, da so visoko izobraženi postali še bolj nezaupljivi do Cerkve.

Tabela 3.6: (Ne)zaupanje v Cerkev in duhovnike glede na družbeni razred

2005	spodnji	delavski	srednji	višji srednji	zgornji
sploh ne zaupam	21,7 %	31,6 %	29,1 %	37,3 %	25,0 %
popolnoma zaupam	8,7 %	11,2 %	7,4 %	3,0 %	0,0 %
N=928	23	304	530	67	4
2015	spodnji	delavski	srednji	višji srednji	zgornji
sploh ne zaupam	57,1 %	35,8 %	47,7 %	57,4 %	0,0 %
popolnoma zaupam	14,3 %	3,9 %	2,7 %	2,1 %	0,0 %
N=995	21	360	566	47	1

Kar se vidi že pri zaupanju anketirancev Cerkvi glede na izobrazbeno strukturo (bolj izobraženi verjetno v povprečju zaslužijo več in zato »pripadajo« višji družbeni skupini), je razvidno tudi pri zaupanju glede na (percepcijo) družbeno skupino, ki ji anketiranec pripada. Ljudje, ki pripadajo višjim razredom, so v povprečju manj zaupljivi do Cerkve kot institucije. Kar je zanimivo, je, da se je delež ljudi, ki sploh ne zaupa Cerkvi, v obdobju med 2005 in 2015 najbolj povečal pri spodnjem razredu. Vendar je treba upoštevati, da je število anketirancev iz tega razreda relativno majhno, kar ima lahko močan vpliv na deleže. Če pogledamo delavski, srednji in višji srednji razred, lahko pri vseh ugotovimo, da se je v proučevanem obdobju bistveno povečalo nezaupanje v Cerkev.

3.3.2 (Ne)zaupanje v politične stranke

Tabela 3.7: (Ne)zaupanje v politične stranke glede na starost

2005	pod 30 let	31-45 let	46-60 let	61 let in več
sploh ne zaupam	41,5 %	38,7 %	38,9 %	34,4 %
popolnoma zaupam	0,9 %	0,4 %	1,6 %	1,8 %
N=952	234	253	247	218
2015	pod 30 let	31-45 let	46-60 let	61 let in več
sploh ne zaupam	58,5 %	63,9 %	63,0 %	44,1 %
popolnoma zaupam	0,0 %	0,0 %	0,3 %	0,0 %
N=1024	188	216	289	331

Splošno zaupanje vseh starostnih skupin v politične stranke se je v 2015 glede na 2005 močno poslabšalo. V 2015 že več kot polovica vseh anketirancev v njih sploh ne zaupa, medtem ko je bil leta 2005 ta delež še pod 40 %. Če so (naj)mmlajši anketiranci še leta 2005 v povprečju manj zaupali političnim strankam, se je ta trend 2015 nekoliko obrnil, pri čemer je zaupanje najnižje pri starostnih skupinah od 31 do 45 in od 46 do 60 let. Pri slednjih je delež ljudi, ki jim sploh ne zaupa, nad 60 %. Delež ljudi, ki popolnoma zaupa političnim strankam, je 2015 pri vseh starostnih skupinah zanemarljiv.

Tabela 3.8: (Ne)zaupanje v politične stranke glede na izobrazbo

2005	OŠ	poklicna	srednja	višja	visoka, fakulteta, akademija
sploh ne zaupam	37,7 %	37,6 %	40,4 %	37,5 %	41,2 %
popolnoma zaupam	1,3 %	0,9 %	1,5 %	0,0 %	0,0 %
N=838	159	226	324	32	97
2015	OŠ	poklicna	srednja	višja, visoka	
sploh ne zaupam	47,30 %	60,70 %	58,60 %	55,90 %	

popolnoma zaupam	0,00 %	0,00 %	0,30 %	0,00 %
N=1017	186	219	331	281

Kot je razvidno iz Tabele 3.8, se je zaupanje v politične stranke med leti 2005 in 2015 močno poslabšalo pri vseh izobrazbenih skupinah (skoraj 20 odstotnih točk). Zanimivo je, da so razlike med posameznimi izobrazbenimi skupinami relativni majhne, tako v 2005 kot v 2015, kar kaže, da je stopnja nezaupanja podobna pri vseh skupinah, in (skoraj) nepovezana z izobrazbo. Izjema je skupina anketirancev s končano OŠ, kjer se delež ljudi, ki sploh ne zaupa strankam, ni tako drastično povečal.

Tabela 3.9: (Ne)zaupanje v politične stranke glede na družbeni razred

2005	spodnji	delavski	srednji	višji srednji	zgornji
sploh ne zaupam	40,9 %	40,5 %	36,5 %	41,4 %	0,0 %
popolnoma zaupam	0,0 %	1,0 %	1,3 %	0,0 %	0,0 %
N=933	22	306	532	70	3
2015	spodnji	delavski	srednji	višji srednji	zgornji
sploh ne zaupam	57,1 %	58,6 %	54,8 %	59,6 %	100,0 %
popolnoma zaupam	0,0 %	0,0 %	0,2 %	0,0 %	0,0 %
N=995	21	360	566	47	1

Podobno kot prej je tudi tu zaupanje političnim strankam v Tabeli 3.9 skoraj neodvisno glede na družbeni razred, ki mu anketiranec pripada. Če je nezaupanje političnim strankam leta 2005 znašalo okoli 40 %, se je to povečalo na okoli 60 % v 2015. Med vsemi družbenimi skupinami političnim strankam najbolj »zaupa« srednji sloj, medtem ko so ostale družbene skupine nekje na primerljivi ravni. To kaže na to, da vse družbene skupine sploh ne zaupajo političnim strankam.

3.3.2 (Ne)zaupanje v Državni zbor

Tabela 3.10: (Ne)zaupanje v Državni zbor glede na starost

2005	do 30 let	31–45 let	46–60 let	61 let in več
sploh ne zaupam	32,9 %	30,6 %	30,3 %	22,7 %
popolnoma zaupam	1,7 %	1,2 %	2,0 %	1,9 %
N=956	234	255	251	216
2015	do 30 let	31–45 let	46–60 let	61 let in več
sploh ne zaupam	48,4 %	54,6 %	48,8 %	32,6 %
popolnoma zaupam	0,0 %	0,5 %	0,0 %	0,9 %
N=1024	188	216	289	331

Zaupanje v Državni zbor se je, kot je razvidno iz Tabele 3.10, leta 2015 glede na leto 2005 močno poslabšalo. V letu 2005 so bili med najbolj nezaupljivimi (naj)mlajši anketiranci. Delež nezaupanja se z naraščanjem starostnih skupin v letu 2005 zmanjša. Nezaupanje se je pri vseh starostnih skupinah v desetih letih še poglobilo. Ta se je najbolj poslabšal pri starostnih skupinah od 31 do 45 let in od 46 do 60 let. V letu 2015 se je trend nekoliko obrnil. Najbolj nezaupljivi so v starostni skupini od 31 do 45 let, kjer je ta delež nad 50 % medtem ko je bil ta v letu 2005 malo nad 30 %. Delež tistih, ki mu popolnoma zaupa, je bil v letu 2005 pri starostnih skupinah od 46 do 60 let in 61 let in več podoben, in sicer okoli 2 %. Nekoliko nižji, 1,7 %, je znašal pri (naj)mlajših in najmanj, 1,2 %, pri skupini od 31 do 45 let. V letu 2015 pa je delež ljudi, ki popolnoma zaupa, pri vseh starostnih skupinah zanemarljiv.

Tabela 3.11: (Ne)zaupanje v Državni zbor glede na izobrazbo

2005	OŠ	poklicna	srednja	višja	visoka, fakulteta, akademija
sploh ne zaupam	29,6 %	33,8 %	28,7 %	24,2 %	25,0 %
popolnoma zaupam	1,9 %	1,8 %	1,5 %	3,0 %	1,0 %
N=841	159	228	324	33	100

2015	OŠ	poklicna	srednja	višja, visoka
sploh ne zaupam	41,9 %	49,8 %	46,2 %	40,6 %
popolnoma zaupam	0,0 %	0,9 %	0,3 %	0,4 %
N=1017	186	219	331	281

Kot je razvidno iz Tabele 3.11, se je zaupanje v Državni zbor med leti 2005 in 2015 močno poslabšalo pri vseh izobrazbenih skupinah. Visoko nezaupanje je tako v letu 2005 kot 2015 opaziti pri anketirancih s poklicno izobrazbo, nekoliko znižano stopnjo nezaupanja pa pri anketirancih, ki imajo končano višjo, visoko šolo, fakulteto ali akademijo. Vendar pa so gledano v celoti razlike med izobrazbenimi skupinami relativno majhne v obeh letih, kar nakazuje, da stopnja izobrazbe skoraj ne vpliva na zaupanje v Državni zbor.

Tabela 3.12: (Ne)zaupanje v Državni zbor glede na družbeni razred

2005	spodnji	delavski	srednji	višji srednji	zgornji
sploh ne zaupam	29,2 %	33,8 %	26,6 %	25,4 %	25,0 %
popolnoma zaupam	0,0 %	0,7 %	2,6 %	0,0 %	0,0 %
N=938	24	305	534	71	4

2015	spodnji	delavski	srednji	višji srednji	zgornji
sploh ne zaupam	61,9 %	46,9 %	43,5 %	36,2 %	0,0 %
popolnoma zaupam	0,0 %	0,8 %	0,2 %	0,0 %	0,0 %
N=995	21	360	566	47	1

Tudi pri zaupanju glede na družbeno skupino (percepcijo), ki ji anketiranec pripada, je iz Tabele 3.12, razvidno, da tisti iz nižjih razredov v večji meri ne zaupajo v Državni zbor. Delež tistih, ki sploh ne zaupa v Državni zbor, je med leti 2005 in 2015 najbolj narasel pri spodnjem razredu za več kot 30 %. Vendar pa je treba upoštevati, da je delež anketirancev v tem razredu relativno majhen, kar ima lahko močan vpliv na deleže. Največ anketirancev se je uvrstilo med delavski in srednji razred, kjer se je nezaupanje prav tako povečalo. Zanimivo je, da je delež anketirancev srednjega razreda, ki popolnoma zaupajo v Državni zbor, še leta 2005 znašal za malo manj kot 3 %, leta 2015 pa je delež (0,2 %) skoraj zanemarljiv. Med anketiranci spodnjega, višjega srednjega in zgornjega razreda ni bilo nikogar, ki bi izrazil popolno zaupanje v Državni zbor.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Medosebno zaupanje se je leta 2015 v primerjavi z letom 2004 nekoliko povečalo, vendar še vedno ostaja nizko. Slovenija se med evropskimi državami uvršča v skupino držav z nizkim socialnim kapitalom in nizkim medosebnim zaupanjem. Manj zaupljivi so v povprečju starejši, predvsem v starostni skupini 61 let in več, manj izobraženi, glede na spol pa sicer v manjši meri manj zaupajo ženske. Na podlagi tega lahko prvo zastavljeno hipotezo: V Sloveniji prevladuje nizka stopnja medosebnega zaupanja, potrdim.

Po primerjavi zaupanja v institucije v dveh časovnih obdobjih sem ugotovila, da ljudje že tradicionalno najbolj zaupajo družini in sorodnikom. Odstotek zaupam v celoti je pri omenjeni skupini edini, ki je nad 70 %. Na drugem mestu lestvice visokega zaupanja pa najdemo izobraževalne ustanove. Če pogledamo institucije, ki se jim je zaupanje povečalo v letu 2015 glede na leto 2005, sta to vojska in policija. Medtem ko se je zaupanje v banke, evropske institucije in evro po finančni krizi pričakovano znižalo. Na dnu lestvice zaupanja pa se nahajajo v največji meri politične institucije in cerkev. Zaupanje v te se je v desetih letih še poslabšalo. Zastavljeno drugo hipotezo: V Sloveniji prevladuje nizka stopnja zaupanja v politične institucije, medtem ko je stopnja zaupanja v individualne nosilce funkcij in civilnodružbene institucije višja, lahko potrdim. Politične institucije se nahajajo na dnu po izraženem zaupanju, civilnodružbene institucije pa uživajo višjo stopnjo zaupanja, razen cerkve, ki v tej skupini institucij kot v celotnem naboru najbolj izstopa v nezaupanju. Tudi individualna nosilca moči (varuh človekovih pravic in predsednik države) sta uvrščena višje od vseh političnih institucij.

V zadnjem delu naloge sem na podlagi treh najnižje uvrščenih institucij (Cerkev, politične stranke in Državni zbor) ugotavljala, pri katerih skupinah to nezaupanje najbolj izstopa. Ugotovila sem, da so v odnosu do Cerkve mlajši, višje izobraženi in razredno višje uvrščeni manj zaupljivi. Zaupanje v politične stranke se je, gledano v celoti, poslabšalo pri vseh starostnih, izobrazbenih in razrednih skupinah. Prav tako se je zaupanje v Državni zbor poslabšalo pri vseh razrednih, starostnih in izobrazbenih skupinah, pri čemer izstopajo v izobrazbi tisti, ki imajo zaključeno poklicno šolanje, pri starostnih skupinah pa se je zaupanje v največji meri poslabšalo obema starejšima skupinama. Tretjo hipotezo: Zaupanje se

razlikuje glede na sociodemografski status (starost, spol, izobrazba) posameznikov lahko prav tako potrdim.

5 LITERATURA

- European Social Survey Education Net. Dostopno prek: <http://essedunet.nsd.uib.no/cms/topics/2/> (10. avgust 2016).
- ESS. 2004. *European Social Survey Round 2 Data*. Bergen: Norwegian Centre for Research Data. Dostopno prek: <http://nesstar.ess.nsd.uib.no/webview/> (4. avgust 2016).
- Hafner-Fink, Mitja in skupina. 2012. *Slovensko javno mnenje 2012/1: Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti, Mednarodna raziskava o družini in spreminjanju spolnih vlog IV., Primerjalna raziskava volilnih sistemov CSES V. in Longitudinalni program SJM 2012*. Datoteka podatkov. Univerza v Ljubljani, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: Arhiv družboslovnih podatkov. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm121/> (4. avgust 2016).
- Hafner-Fink, Mitja in skupina. 2015. *Slovensko javno mnenje 2015/1: Mednarodna raziskava Stališča o delu, mednarodna raziskava Stališča o vlogi države, Ogledalo javnega mnenja, Stališča o varnosti*. Datoteka podatkov. Univerza v Ljubljani, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: interno gradivo.
- Igljč, Hajdeja. 2004. Dejavniki nizke stopnje zaupanja v Sloveniji. *Družboslovne razprave* 20 (46–47): 149–175.
- Kurdija, Slavko in skupina. 2006. *Slovensko javno mnenje 2006/1: Evropska družboslovna raziskava*. Datoteka podatkov. Univerza v Ljubljani, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: Arhiv družboslovnih podatkov. Dostopno prek <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm061/> (4. avgust 2016).
- Malešič, Marjan in skupina. 2007. *Slovensko javno mnenje 2007: Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti; vojaški poklici*. Datoteka podatkov. Univerza v Ljubljani, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: Arhiv družboslovnih podatkov. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm07/> (4. avgust 2016).

- Malnar, Brina in skupina. 2005. *Slovensko javno mnenje 2005/1: Mednarodna raziskava Stališča o delu*. Datoteka podatkov. Univerza v Ljubljani, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: Arhiv družboslovnih podatkov. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm051/> (4. avgust 2016).
- Misztal, Barbara. 1998. *Trust in Modern Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Offe, Claus. 1999. How can we trust our fellow citizens? V *Democracy & Trust*, ur. Mark E. Warren, 42–87. United Kindom: Cambridge University Press.
- Rus, Veljko. 1971. *Naše vrednote*. Maribor: Obzorja.
- Rus, Veljko in Niko Toš. 2005. *Vrednote Slovencev in Evropejcev: analiza vrednotnih orientacij Slovencev do konca stoletja*. Ljubljana: FDV.
- Toš, Niko. 1999. *Zaupanje v vlado*. Ljubljana: FDV.
- Toš, Niko. 2007. (Ne)zaupanje v institucije: potek demokratične institucionalizacije v Sloveniji (1991–2006). *Teorija in praksa* 44 (3): 367–395.
- Toš, Niko in skupina. 2005. *Slovensko javno mnenje 2005/3+4: Svetovna raziskava vrednot; Stališča o reformah*. Datoteka podatkov. Univerza v Ljubljani, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Ljubljana: Arhiv družboslovnih podatkov. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm053/> (4. avgust 2016).
- Stinchcombe, Arthur L. 1968. *Constructing social theories*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Sztompka, Piotr. 1999. *Trust: a Sociological Theory*. Cambridge, New York, Melburne: Cambridge University Press.